

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 29/02-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 16. októbra 2002 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu prerokoval sťažnosť prof. PhDr. J. J., CSc., bytom P., zastúpeného komerčnou právničkou JUDr. M. L., K., ktorou namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky konaním Okresného súdu v Prešove vo veci vedenej pod sp. zn. 8 C 10/98, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo prof. PhDr. J. J., CSc., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky konaním Okresného súdu v Prešove vo veci vedenej pod sp. zn. 8 C 10/98 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Sťažnosť prof. PhDr. J. J., CSc., vo zvyšnej časti **z a m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. marca 2002 doručená sťažnosť prof. PhDr. J. J., CSc., bytom P., (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného komerčnou právničkou JUDr. M. L., K., ktorou namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) konaním Okresného súdu v Prešove (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 8 C 10/98.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu 14. marca 2002 a podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ju uznesením sp. zn. III. ÚS 29/02 prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu navrhovateľ oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania, avšak okresný súd v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde trval na ústnom pojednávaní.

Predmetom návrhu bolo tvrdenie navrhovateľa o porušení jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v právnej veci proti Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity a Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity o náhradu mzdy v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 10/98.

Navrhovateľ porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov videl v tom, že okresný súd rozsudkom vo veci č. k. 8 C 175/91-292 rozhodol, že výpoveď z pracovného pomeru daná sťažovateľovi (žalobcovi) podaním z 25. februára 1991 je neplatná a že konanie o náhradu mzdy za obdobie od 1. júna 1991 vylučuje na samostatné konanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 4 Cdo 118/96 z 24. februára 1997 dovolanie žalovaného (v tom čase Pedagogickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove) odmietol a toto uznesenie bolo okresnému súdu doručené 10. marca 1997. Okresný súd pridelil spisovú značku vylúčenému konaniu o náhradu mzdy až v roku

1998. Navrhovateľ ďalej uvádza, že okresný súd po priet'ahoch v konaní 8. februára 2001 odročil pojednávanie na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania, ktoré do termínu podania s'ťažnosti ústavnému súdu nariadené nebolo.

Právna zástupkyňa navrhovateľa listom z 26. júna 2001 požiadala predsedu okresného súdu o pomoc vzhľadom na priet'ahy v konaní. Podpredsedníčka okresného súdu v odpovedi na list potvrdila, že znalecké dokazovanie nebolo nariadené a táto skutočnosť bola príslušnej sudkyňi vytknutá. Zároveň bol daný pokyn na urýchlené konanie v predmetnej veci.

Predseda okresného súdu sa vyjadril k s'ťažnosti na základe výzvy ústavného súdu z 27. marca 2002. Z jeho vyjadrenia vyplýva, že nárok na náhradu mzdy vylúčený na samostatné konanie bol 14. januára 1998 zapísaný pod sp. zn. 8 C 10/98. Poukazuje však na to, že hoci došlo k neskoršiemu zápisu vylúčeného konania o náhradu mzdy, nárok navrhovateľa (žalobcu) bol vyplatený žalovaným ešte pred zápisom veci, a to v júni a v júli 1997. Ďalej uvádza, že celý priebeh konania je sprevádzaný neustálymi úpravami žaloby a rozdielnymi špecifikáciami výšky náhrady mzdy zo strany navrhovateľa (žalobcu), na základe čoho možno hodnotiť správanie navrhovateľa ako chaotické. Podľa jeho tvrdenia sám navrhovateľ svojím správaním spôsobil priet'ahy v konaní. Konajúcemu sudcovi nemožno nič vytknúť, pretože celý priebeh konania smeroval k zisteniu, či žalovaný vyplatil dobrovoľne žalobcovi patriacu náhradu mzdy alebo je daný ešte nejaký nárok .

Dňa 18. apríla 2002 okresný súd rozhodol v merite veci.

II.

Ústavný súd na základe návrhu, vyjadrenia predsedu okresného súdu a hlavne priebehu verejného ústneho pojednávaní a spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 10/98 zistil nasledovný priebeh a stav tohto konania:

Dňa 18. septembra 2002 sa konalo verejné ústne pojednávanie, ktorého sa zúčastnila právna zástupkyňa navrhovateľa komerčná právnička JUDr. M. L. a podpredsedníčka okresného súdu JUDr. A. I. za účastníka konania.

Právna zástupkyňa navrhovateľa JUDr. M. L. zotrvala na sťažnosti. Uviedla, že navrhovateľ nemohol sám vypočítať výšku požadovanej náhrady mzdy a okresný súd sa nedostatočne usiloval o jej určenie. Proti rozsudku okresného súdu z 18. apríla 2002 podal navrhovateľ odvolanie.

Na otázky sudcov zmenila výšku požadovanej náhrady mzdy zo 6 205 EUR na 100 000 Sk. Na otázku podpredsedníčky okresného súdu JUDr. A. I., v čom spočíval navrhovateľov stav právnej neistoty, odpovedala, že navrhovateľ má v dôsledku zbytočných prietáhov (nerozhodnutia) nižší dôchodok. Bolo mu morálne ublížené, a preto požaduje morálne zadosťučinenie. Od roku 1993 chodil do zamestnania, ale nebola mu pridelovaná práca. V súčasnosti je dôchodcom a učí na čiastočný úväzok na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Postupom okresného súdu mu bola spôsobená aj morálna ujma.

Podpredsedníčka okresného súdu JUDr. A. I. odôvodnila dĺžku konania chaotickým správaním navrhovateľa, ktorý mohol sám vypočítať výšku požadovanej náhrady mzdy. Položila právnej zástupkyňi navrhovateľa otázku, v čom vidí navrhovateľ stav právnej neistoty.

Podľa jej názoru nedošlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, lebo u navrhovateľa nenastal stav právnej neistoty. Žiada sťažnosť zamietnuť.

Na otázku sudcu týkajúcu sa dôvodov nečinnosti súdu v období od 10. marca 1997 do 22. januára 1998 a od 19. februára 2001 do 21. februára 2002 uviedla, že v oznámení právnej zástupkyne žalobcu (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľa) o zmene žalovaného z 29. apríla 1997 bol nedostatočne označený právny zástupca pôvodne

žalovaného a bol problém s jeho právnou subjektivitou. V období od 19. februára 2001 do 28. februára 2002 sa čakalo na súdneho znalca.

Okresnému súdu bolo 10. marca 1997 doručené uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 118/96, ktorým bolo zamietnuté dovolanie Pedagogickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove proti rozsudku okresného súdu. Okresný súd svojím rozsudkom vyhovel žalobe o neplatnosť skončenia pracovného pomeru a konanie o náhradu mzdy za obdobie od 1. júna 1991 vylúčil na samostatné konanie. Nárok na náhradu mzdy vylúčený na samostatné konanie bol 14. januára 1998 zapísaný pod sp. zn. 8 C 10/98. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo 25. februára 1998, avšak pre neprítomnosť žalovaného v I. a II. rade bolo odročené. Po rozdelení Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove žalovaným v I. rade sa stala Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity a žalovaným v II. rade Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity. Dňa 5. mája 1998 sa uskutočnilo druhé pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito za účelom znaleckého dokazovania. Okresný súd uznesením č. k. 8 C 10/98-63 z 25. mája 1998 rozhodol o pribratí znalca na uskutočnenie dokazovania zhodnotením odborných otázok. Spis bol zaslaný súdnej znalkyni až 8. decembra 1998, pretože 27. mája 1998 bol na základe vyžiadania zaslaný Krajskému súdu v Prešove v súvislosti s iným konaním. Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 4. mája 1999. Žalobca podal odvolanie proti uzneseniu o odmene znalca, ktoré bolo okresnému súdu doručené 25. mája 1999. Okresnému súdu bolo 7. decembra 1999 doručené uznesenie Krajského súdu v Prešove, ktorým potvrdil jeho uznesenie o priznaní odmeny súdnej znalkyni. Okresný súd 23. februára 2000 vyzval žalobcu a žalovaných, aby označili ďalšie dôkazy, ktoré navrhujú vo veci vykonať, a žalobca listom, ktorý bol okresnému súdu doručený 16. marca 2000, oznámil, že naďalej trvá na tom, aby znalec vypočítal pravdepodobnú mzdu s tým, aby bolo zrejmé, aká suma pripadá na nadtarifnú zložku mzdy. Okresný súd 15. augusta 2000 požiadal žalobcu, aby špecifikoval výšku náhrady za dovolenku, ako aj konkrétne obdobie, za ktoré sa má náhrada stanoviť, a taktiež aby konkretizoval, či ide o náhradu za čerpanú, resp. nečerpanú dovolenku. Rovnako vyzval žalovaných, aby zaslali súdu údaje o čerpaní dovolenky. Žalovaní na výzvu okresného súdu odpovedali listom, ktorý mu bol doručený 25. augusta 2000. Právna zástupkyňa žalobcu oznámila, že nemôže v stanovenej lehote

odpovedať na dožiadanie. Ďalšie pojednávanie bolo 10. októbra 2000, na ktorom právna zástupkyňa žalobcu uviedla, že odpoveď ohľadne špecifikácie konkrétneho obdobia a otázky, či si uplatňujú náhradu za čerpanú, resp. nečerpanú dovolenku, doručí v lehote 15 dní. Okresný súd pojednávanie odročil na 5. december 2000 s tým, že žalobca je povinný v lehote 10 dní doložiť špecifikáciu žaloby. Pojednávanie, ktoré sa konalo 5. decembra 2000, bolo odročené z dôvodu neprítomnosti žalovaných v I. a II. rade. Právna zástupkyňa žalobcu 12. decembra 2000 požiadala okresný súd o preskúmanie znaleckého posudku iným znalcom alebo o ustanovenie nového znalca a vypracovanie nového znaleckého posudku. Dňa 8. februára 2001 sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito. Právna zástupkyňa žalobcu mala do spisu doložiť znenie otázok, o zodpovedanie ktorých požiadala kontrolného znalca. Tieto boli okresnému súdu doručené 15. februára 2001. Okresný súd 28. februára 2002 požiadal súdnu znalkyňu o oznámenie, či prináleží žalobcovi valorizácia v zmysle platných právnych predpisov a či bola zohľadnená v posudku č. 8/99, a ak nie, tak okresný súd žiadal o jej vyčíslenie. V merite veci bolo rozhodnuté rozsudkom z 18. apríla 2002.

III.

Článok 48 ods. 2 ústavy o. i. zakotvuje právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom návrhu pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (inú právnu ochranu), ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným

v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97; I. ÚS 49/98).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 26/95).

Navrhovateľ využil právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podal žiadosť o pomoc v súvislosti s prietahmi v konaní, ktorú možno považovať za sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, čo mu však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci, s ktorou sa obrátil na okresný súd.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci. Ústavný súd uznal určitú zložitosť predmetnej veci, ktorá vyžaduje špeciálne znalosti, čo vyvolalo potrebu zadovážiť znalecký posudok, v ktorom mala byť vypočítaná pravdepodobná mzda žalobcu v období od 1. júna 1991 do 13. augusta 1996. Avšak táto sama osebe nemôže odôvodniť dĺžku konania.

Skutočnosť, že právna zástupkyňa navrhovateľa aj po vypracovaní znaleckého posudku spochybňovala výšku náhrady mzdy, nemožno hodnotiť ako fakt, ktorý priamo ovplyvnil dĺžku konania. Právna zástupkyňa žalobcu žiadala v kontrolnom znaleckom

posudku presné vymedzenie výšky nadtarifnej zložky mzdy, ktorú uvádzala aj predtým ako dôvod pre vypracovanie znaleckého posudku.

Správanie navrhovateľa mohlo prispieť k nečinnosti súdu v dobe od 10. marca 1997 do 22. januára 1998, ak sa zmena na strane žalovaného v dôsledku jeho rozdelenia na dva subjekty a podľa mienky účastníka konania nedostatočná identifikácia nových (nástupníckych) subjektov navrhovateľom dá pokladať za faktor spôsobujúci priet'ah v konaní. Účastník konania však bol od apríla 1997 do januára 1998 nečinný a neurobil žiadne úkony smerujúce k doplneniu či spresneniu určenia žalovaného, teda ani nevyzval žalobcu na doplnenie identifikácie žalovaného. Táto nečinnosť už nemôže byť pripísaná navrhovateľovi (žalobcovi).

Okresný súd zodpovedá aj za nečinnosť ním ustanoveného súdneho znalca. Nečinnosť účastníka konania od 19. februára 2001 do 28. februára 2002 neospravedlňuje „čakanie na znalca“, zvlášť keď účastník konania nerobil žiadne úkony na urýchlenie práce súdneho znalca.

Ústavný súd nepovažuje v duchu svojej novšej judikatúry (I. ÚS 35/01, II. ÚS 21/01) za zbytočné priet'ahy v konaní znamenajúce porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ojedinelú nečinnosť súdu v trvaní niekoľkých mesiacov. Preto ústavný súd neoznačuje doby nečinnosti účastníka konania od konca mája do začiatku decembra 1998 a od augusta do októbra 2000 za doby zbytočných priet'ahov, ale zohľadňuje ich pri posúdení otázky, či možno konanie účastníka pokladať ako celok za plynulé.

Ústavný súd vyhodnotil nečinnosť účastníka konania od 10. marca 1997 do 22. januára 1998 a od 19. februára 2001 do 28. februára 2002 za zbytočné priet'ahy v konaní znamenajúce porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V konaní teda došlo k zbytočným priet'ahom v trvaní 23 mesiacov.

Článok 127 ods. 2 druhá a tretia veta ústavy zakotvuje: „Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto

práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.“

Ústavný súd vo výroku svojho rozhodnutia však neprikázal okresnému súdu, ktorý porušil základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, pretože okresný súd ešte pred rozhodnutím ústavného súdu o porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov rozhodol vo veci samej. Ústavný súd skúmal plynulosť konania o náhradu mzdy od 10. marca 1997, pričom vychádzal z obsahu sťažnosti na prietahy v konaní, ktorou sa navrhovateľ sťažuje na prietahy v konaní od okamihu doručenia uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky okresnému súdu.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Na základe § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde: „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.“

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Navrhovateľ sa domáha primeraného finančného zadosťučinenia, ktorého výšku na verejnom ústnom pojednávaní jeho právna zástupkyňa upravila na 100 000 Sk. Odôvodnila ho aj potrebou morálneho zadosťučinenia pre jej mandanta, ktorému bola postupom

okresného súdu spôsobená aj morálna ujma, čo umožňuje záver, že sa domáha primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy.

Predmetom sporu v konaní sp. zn. 8 C 10/98 bola menšia časť náhrady mzdy po tom, čo súd rozhodol, že výpoveď z pracovného pomeru daná navrhovateľovi je neplatná a väčšinu náhrady mzdy mu zamestnávateľ vyplatil. Navrhovateľ bol zamestnaný u právneho nástupcu pôvodného zamestnávateľa. Stav právnej neistoty spojený vo väčšej či menšej miere s každým neskončeným súdnym konaním sa teda netýkal otázok, ktorých nevyriešenie by pre navrhovateľa malo v daných okolnostiach prípadu rozumne spôsobovať podstatnú psychickú ujmu. Preto ústavný súd pokladá za dostatočné samotné autoritatívne deklarovanie porušenia jeho práva a nepriznal mu primerané finančné zadosťučinenie.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. októbra 2002